

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยอุดมสมบูรณ์ด้วยสมุนไพรที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ การนำสมุนไพรอันเป็นทรัพยากรมีค่าของประเทศมาใช้ประโยชน์ในการสาธารณสุขเป็นสิ่งจำเป็นและเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพสังคม และเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาพื้นบ้านซึ่งเป็นมรดกอันล้ำค่าของประเทศ การพัฒนาการใช้ประโยชน์จากสมุนไพรมีเป้าหมายเพื่อทดแทนยาแผนปัจจุบัน เพื่อสนับสนุนการส่งออก และเพื่อขยายการบริโภคสมุนไพรในประเทศ ในการนำสมุนไพรมาใช้ประโยชน์ในระบบบริการสุขภาพอย่างมีคุณภาพและปลอดภัย กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ได้ศึกษาวิจัยสมุนไพรมาเป็นเวลากว่า 20 ปี ได้พัฒนาสมุนไพรที่นำไปสู่การใช้ประโยชน์หลายชนิด โดยล่าสุดได้พบสมุนไพรเถาวัลย์ที่มีศักยภาพสูงสามารถนำไปพัฒนาสู่การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ได้ดี

สมุนไพรเถาวัลย์หรือปัญจันท์ มีชื่อวิทยาศาสตร์ *Gynostemma pentaphyllum* Makino วงศ์ Cucurbitaceae เป็นพืชล้มลุกชนิดไม้เถา เลื้อยขนานกับพื้นดิน รากงอกจากข้อ เป็นประเภทแตงน้ำเต้า มีใบ 3-7 ใบ มีขนอ่อนเล็กๆสีขาวปกคลุมที่ใบทั้งด้านบนและด้านล่าง ดอกแยกเพศ ขนาดเล็กสีเขียวอมเหลือง ผลกลม เมื่อแก่จัดจะมีสีดำ ภายในมีเมล็ด 3-4 เมล็ด ขยายพันธุ์โดยเพาะเมล็ด แต่นิยมใช้เถาปักชำ ในฤดูฝนจะหยุดเจริญเติบโต แต่ส่วนใต้ดินยังเจริญอยู่ มักพบในภูมิภาคเขตร้อนเขตอบอุ่นของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งต่อมามีการกระจายพันธุ์ไปในเขตร้อนและเขตอบอุ่นอื่นๆทั่วโลก สามารถขึ้นได้เองตามธรรมชาติ ชอบอากาศเย็น พื้นที่ปลูกควรสูงจากระดับน้ำทะเล 300-3,200 เมตร เหนือระดับน้ำทะเล ขึ้นได้ตามภูเขา หุบเขา สองฟากทางที่มีความชื้นสูง ความชื้นสัมพัทธ์มากกว่าร้อยละ 80 มีปริมาณแสงประมาณร้อยละ 40-60 ลักษณะดินที่ปลูกมีฤทธิ์เป็นกรดอ่อนหรือด่างอ่อนและมีความสมบูรณ์ สมุนไพรชนิดนี้มีการใช้กันมากในประเทศญี่ปุ่นและประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ในประเทศจีนใช้เป็นยาต้านการอักเสบ แก้ไอ ขับเสมหะ และแก้หลอดลมอักเสบชนิดเรื้อรัง ในประเทศญี่ปุ่นได้นำมาเตรียมเป็นผลิตภัณฑ์สุขภาพต่างๆ เช่น ผลิตภัณฑ์แก้ผมหงอก ดับกลิ่นตัว เครื่องดื่มสมุนไพร อาหารเสริมสุขภาพ และใช้เป็นสารปรุงแต่งในอาหารเสริมสุขภาพ มีรายงานว่า Gypenosides ซึ่งเป็นสารประเภท Saponins ที่พบในสมุนไพรชนิดนี้มีฤทธิ์ลดระดับไขมันในเลือด โดยการเพิ่มค่า HDL และลดค่า LDL เสริมระบบภูมิคุ้มกันทั้งในสัตว์ทดลองและทางคลินิก ยับยั้งการเจริญเติบโตของเนื้องอก

รักษาแผลกระเพาะอาหาร ด้านการอักเสบ แก้วปวด และยับยั้งการเกาะตัวกันของเกล็ดเลือด (กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์, 2550: ออนไลน์)

ในประเทศไทยมีรายงานการสำรวจพบพืชชนิดนี้ขึ้นอยู่ตามธรรมชาติในพื้นที่ทางภาคเหนือ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2465 ที่ดอยอินทนนท์แต่ไม่ปรากฏการใช้ประโยชน์ที่แพร่หลาย ปัจจุบันปลูกในจังหวัด เชียงใหม่ ชัยภูมิ นครราชสีมา จันทบุรี ระยอง ราชบุรี และสระแก้วแต่ยังไม่แพร่หลายนัก เพราะมีปัญหาเรื่องความแข็งแรงของต้นพันธุ์ อีกทั้งเป็นพืชล้มลุกและตายง่าย วิธีการปลูกเถี่ยวกู่หลานให้ได้ผลผลิตคุณภาพดีในการปลูกบนพื้นที่ขนาดใหญ่ คือการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อจากส่วนใบ

จากการทดลองปลูกพืชสมุนไพรดังกล่าวในเขตพื้นที่ 5 สวนป่าทางภาคเหนือขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ ซึ่งได้แก่ สวนป่าหลวงสันกำแพง สวนป่าแม่แจ่ม สวนป่าแม่หอพระ สวนป่าบ้านหลวง จังหวัดเชียงใหม่ และสวนป่าแม่อุคอ จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งการทดลองปลูกเถี่ยวกู่หลานในพื้นที่ดังกล่าวนี้ จะเป็นการเปรียบเทียบระหว่างสายพันธุ์จีนกับสายพันธุ์ไทย เพื่อศึกษาตัวสมุนไพรและเอกลักษณ์ของสารที่อยู่ในตัวสมุนไพร โดยการดำเนินงานในแต่ละสวนจะใช้พื้นที่ 40 ตารางเมตร ซึ่งแบ่งโดยแยกปลูกพันธุ์ไทยและพันธุ์จากประเทศจีน คือ สายพันธุ์ไทยโครงการหลวง 20 ตารางเมตร และสายพันธุ์จากประเทศจีน 20 ตารางเมตร นอกจากนี้ยังมีการทดลองปลูกเปรียบเทียบกัน 5 จังหวัดกระจายอยู่ทั่วประเทศไทย เพื่อศึกษาว่าพื้นที่ใดเหมาะสมที่จะปลูกเถี่ยวกู่หลาน หลังจากปลูกสมุนไพรชนิดนี้เป็นเวลา 2 เดือนพบว่า เถี่ยวกู่หลานพันธุ์จีนเจริญเติบโตดีกว่าพันธุ์ไทยในพื้นที่ปลูกภาคกลางให้ใบงอกงามดีกว่าภาคอื่น ๆ หลังจากเก็บใบเถี่ยวกู่หลานทั้ง 2 พันธุ์มาตรวจสอบสารสำคัญพบว่า พันธุ์จีนมีสารสำคัญร้อยละ 18-19 ส่วนพันธุ์ไทยมีสารสำคัญร้อยละ 12-13 โดยใบที่งอกงามดีมีสารสำคัญน้อยกว่าใบที่ไม่ค่อยสวย ส่วนเถี่ยวกู่หลานที่ปลูกในพื้นที่ภาคเหนือมีสารสำคัญมากกว่าภาคอื่น ๆ เบื้องต้นหากจะปลูกเถี่ยวกู่หลานควรเลือกพื้นที่ภาคเหนือ เช่น เชียงใหม่ เชียงราย

จากการศึกษาด้านคลินิกและด้านเภสัชทั้งในประเทศจีนและต่างประเทศพบว่าเถี่ยวกู่หลานเป็นสมุนไพรที่รับประทานเป็นประจำได้ไม่ว่าจะใช้ทั้งต้นหรือสกัดออกมา โดยจะประกอบด้วยตัวยากว่า 50 ชนิดซึ่งมีตัวยากเหมือนโสมคน 4 ชนิด ได้แก่ Ginsenosides Rb1 Rd และ F3 รวมอยู่ด้วย ดังนั้นเถี่ยวกู่หลานไม่เพียงแต่มีคุณสมบัติเทียบเท่ากับโสมคนเท่านั้นแต่ยังสามารถใช้ได้โดยไม่ต้องกังวล ต่างจากโสมคนซึ่งหากใช้เกินปริมาณที่กำหนดอาจทำให้เกิดผลข้างเคียงได้ ปัจจุบันมีการใช้เป็นสมุนไพรในรูปแบบชาชงสมุนไพร บำรุงร่างกายและใช้เป็นอาหารสุขภาพทั้งนี้เถี่ยวกู่หลานเป็นสมุนไพร 1 ใน 15 ชนิด ที่สามารถขจัดตะเข็บเป็นชาชงสมุนไพรได้ ตามประกาศของกระทรวงสาธารณสุข และสามารถส่งจำหน่ายไปยังต่างประเทศได้ โดยในทางการค้าเป็นที่รู้จัก

แพร่หลายในตลาดโลกมาหลายปีแล้วในชื่อการค้าว่า Gypenoside (เขียนเฉาเจียวกู่หลาน, 2550: ออนไลน์)

นอกจากสมุนไพรเจียวกู่หลานจะสามารถผลิตได้ผลดีในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ รวมทั้งกระแสในปัจจุบันที่ผู้บริโภคส่วนใหญ่มีแนวโน้มใส่ใจในเรื่องของสุขภาพมากขึ้น ทำให้ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากธรรมชาติและสมุนไพรต่างๆ ได้รับความนิยมนำไปด้วย ไม่ว่าจะเป็นอาหาร เครื่องดื่ม หรือแม้แต่เครื่องอุปโภคบริโภคอื่นๆ ที่จำเป็นต่อชีวิตประจำวัน จากสรรพคุณต่างๆ ของชาสมุนไพรเจียวกู่หลานเป็นอีกหนึ่งทางเลือกที่ผู้บริโภคทั้งที่มีปัญหาด้านสุขภาพและผู้ที่ใส่ใจในสุขภาพทั่วไป สามารถได้รับประโยชน์จากการดื่มชาเจียวกู่หลานเป็นประจำดังนี้

1. ลดโคเลสเตอรอล มีงานวิจัยทางวิทยาศาสตร์หลายชิ้นที่ยืนยันว่า เจียวกู่หลาน ช่วยปรับลดระดับโคเลสเตอรอลชนิด LDL ที่ทำให้เกิดการอุดตันที่หลอดเลือดหัวใจ ลดความเสี่ยงในการเกิดหัวใจวายเฉียบพลันร้อยละ 67-93 ขณะที่เพิ่มโคเลสเตอรอลชนิด HDL ทำให้เกิดการเผาผลาญไขมันได้ดีและลดกรดไขมันอิสระที่เกิดขึ้นด้วย

2. ปรับระดับสมดุลของความดันเลือดในร่างกายอัตโนมัติ เจียวกู่หลานมีอิทธิพลต่อการทำงานของหัวใจทั้งเรื่องการเพิ่มการทำงานของหัวใจเมื่อระดับความดันโลหิตต่ำและการปลดปล่อยไนตริกออกไซด์ในร่างกายเพื่อเพิ่มการขยายตัวของหลอดเลือดเมื่อร่างกายมีความดันโลหิตสูง

3. ป้องกันการเกาะตัวของเกล็ดเลือดซึ่งแตกต่างจากโสมแม้จะมีสารสำคัญคล้ายกันเนื่องจากสารสำคัญในโสมทำหน้าที่เป็นตัวกระตุ้นให้โลหิตจับตัวกันมากขึ้น ทำให้ร่างกายกระปรี้กระเปร่า ดังนั้นโสมจึงไม่เหมาะกับผู้ที่มีความดันสูงหรือเป็นโรคความดันสูง

4. ปรับระดับสมดุลของระบบการย่อยอาหาร ระดับน้ำตาลในเลือด การดื่มเจียวกู่หลานเป็นประจำจะช่วยลดระดับน้ำตาลในเลือด ซึ่งช่วยให้ผู้ที่ป่วยเป็นโรคเบาหวานควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดได้ดีขึ้นถึงร้อยละ 89 เพิ่มการเผาผลาญของไขมันในร่างกายซึ่งจะช่วยให้ลดน้ำหนัก ในขณะที่เดียวกันก็เพิ่มการดูดซึมของสารอาหารสำหรับผู้ที่น้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์

5. เพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของหัวใจ สาร Gypenosides เป็นสารสำคัญที่มีในเจียวกู่หลานมากกว่าที่มีในโสม ช่วยเพิ่มความแข็งแรงของกล้ามเนื้อและความทนทานของร่างกายและช่วยเพิ่มความสัมพันธ์การทำงานของกล้ามเนื้อหัวใจและการเต้นของหัวใจ เจียวกู่หลานจึงเหมาะที่จะเป็นเครื่องดื่มสำหรับนักกีฬาทุกประเภท ทางกรมแพทย์ยังแนะนำให้มีการดื่มเจียวกู่หลานเพื่อรักษาอาการโรคหัวใจอีกด้วย

6. ปรับสมดุลของระบบสร้างภูมิคุ้มกันเกี่ยวกับเยื่อหุ้มเซลล์ช่วยเพิ่มการสร้างเม็ดเลือดขาว น้ำเหลือง และซีรัมเพื่อจับและทำลายเชื้อโรคเมื่อร่างกายอ่อนแอเหมาะกับผู้ป่วยมะเร็งซึ่งมักจะมีระดับเม็ดเลือดขาวต่ำมากหลังจากได้รับการบำบัดทางรังสีหรือเคมีบำบัดหรือผู้ที่เป็นภูมิแพ้

7. ปรับระดับการทำงานของสมอง และ ระดับฮอร์โมนของร่างกาย เยื่อหุ้มเซลล์ทำให้ร่างกายกระปรี้กระเปร่า ลดความตึงเครียด ฟอนคลายความตึงเครียดของเส้นประสาท และ ช่วยให้นอนหลับดีขึ้นมากกว่าร้อยละ 85-95

8. ต้านอนุมูลอิสระ เยื่อหุ้มเซลล์ช่วยชะลอความเสื่อมโทรมของเซลล์ในร่างกายที่เกิดจากการทำลายของอนุมูลอิสระที่เกิดขึ้นด้วยการเพิ่มเอนไซม์ Superoxide dismutase (SOD) ซึ่งทางการแพทย์ถือว่ามีประสิทธิภาพในการรักษาโรคที่เกิดขึ้นจากอนุมูลอิสระที่เกิดขึ้นได้ในร่างกายของเราทุกคนมากขึ้นกับสภาวะของร่างกาย เช่น ระดับความเครียดหรือผลจากกระบวนการเผาผลาญในร่างกายไม่มีประสิทธิภาพ ช่วยชะลอความแก่ ช่วยชะลอการเสื่อมสภาพของสมอง ป้องกันมะเร็ง ช่วยให้หลอดเลือดยืดหยุ่นได้ดีไม่แข็งตัว ลดการเกิดต่อกระดูก มีการทดลองทางการแพทย์เพิ่มเติมว่า ถ้าได้รับสารสำคัญ Gypenosides ซึ่งเป็นสารประเภทในกลุ่มซาโปนิน วันละ 20 มิลลิกรัมทุกวันเป็นเวลาหนึ่งเดือนจะทำให้คืนความอ่อนเยาว์อย่างเห็นได้ชัด

9. ชะลอความรุนแรงของผู้ป่วยโรคมะเร็งที่ลุกลามถึงขั้นแพร่กระจาย เยื่อหุ้มเซลล์มีฤทธิ์ยับยั้งเอนไซม์ HIV ซึ่งเป็นเอนไซม์ที่เชื้อ HIV ใช้ในการเพิ่มจำนวน (โปกัสภาคใต้, 2550: ออนไลน์)

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า เยื่อหุ้มเซลล์ มีศักยภาพในการผลิตเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดที่ผู้บริโภคมีแนวโน้มหันมาบริโภคผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพมากยิ่งขึ้นและสารสำคัญในเยื่อหุ้มเซลล์ยังช่วยในการป้องกันและรักษาโรคได้

ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาทัศนคติของผู้บริโภคที่มีต่อชาสมุนไพรเยื่อหุ้มเซลล์ เพื่อเป็นประโยชน์และเป็นแนวทางสำหรับผู้สนใจนำไปใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาทัศนคติของผู้บริโภคที่มีต่อชาสมุนไพรเยื่อหุ้มเซลล์ในอำเภอเมืองเชียงใหม่

ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

1. ทำให้ทราบทัศนคติของผู้บริโภคที่มีต่อชาสมุนไพรเจียวกู่หลานในอำเภอเมืองเชียงใหม่
2. เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับผู้สนใจที่จะทำผลิตภัณฑ์จำหน่ายและเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงและพัฒนาผลิตภัณฑ์ชาสมุนไพรเจียวกู่หลานให้มีคุณภาพและสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค

นิยามศัพท์

- ทัศนคติ** หมายถึง ความเชื่อ ความรู้สึก ท่าทีที่แสดงออกของบุคคลที่มีต่อเครื่องดื่มชาสมุนไพร
- ชาสมุนไพรเจียวกู่หลาน** หมายถึง ผลิตภัณฑ์ชาสมุนไพรที่ได้รับการแปรรูปจากพืชชาสมุนไพรเจียวกู่หลาน
- ผู้บริโภค** หมายถึง ประชากรในอำเภอเมืองเชียงใหม่ ที่มีอายุ 30 ปีขึ้นไป

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved